

Grillroom Jerusalem

P.F. THOMÉSE

Grillroom Jerusalem

Översättning Joakim Sundström

ERSATZ

© P.F. Thomése 2011
© Ersatz, Stockholm 2013
Originally published by
Uitgeverij Contact, Amsterdam
Originaltitel Grillroom Jeruzalem
Övers. från nederländska Joakim Sundström
Redaktör Lena Kjellström
Korrekturläsare Ola Wallin
Omslag Håkan Liljemärker
Grafisk form & sättning Ola Wallin
Tryck Spindulys, Litauen 2013
ISBN 9789187219320

Citatet ur Franz Kafkas »I straffkolonin«
på s. 116 är översatt av Hans Blomqvist
och Erik Ågren

Översättningen är gjord med finansiellt
stöd från Foundation for the Production
and Translation of Dutch Literature

www.ersatz.se

Med spårvagnen till Tel Aviv 7

Déjà vu i Betlehem 17

Kaddish för en killer: Hebron och Ramallah 31

Ah Jerusalem, O Jerusalem 61

En tripp till Gaza 91

Tel Aviv, mazel tov! 123

Flyginformation 127

MED SPÅRVAGNEN TILL TEL AVIV

PÅ Ben Gurion-flygplatsen stöter jag ihop med Frans Weisz, vilket ger mig en känsla av att Israel ligger alldeles i utkanten av Amsterdams innerstad. Det är som om vi råkar på varandra på första bästa spårvagnshållplats. Den uppburne regissören, som är på väg hem till huset på Prinsengracht, har besökt den internationella filmfestivalen i Jerusalem för att »ta emot en sådan där Lifetime Achievement Award«. Han klappar på väskan. »Inget märkvärdigt, käre du.« Hade du varit jude, tycks han vilja säga, så hade du säkert fått en du också.

Men jag är inte jude, och inte kristen eller muhammedansk heller. Jag är ingenting, som det heter, och det är inte mycket i en omgivning där alla gör anspråk på att vara något.

Frans Weisz har redan försvunnit med sitt israeliska pris, och jag ser mig omkring för att utröna vart min spårvagn kan ha tagit vägen. För första gången i mitt liv sätter jag min fot i Mellanöstern, men vad mig anbelangar kunde det lika gärna ha varit ströget mellan Koningsplein och Leidseplein.

Ärligt talat så beror det också på sällskapet som jag ingår i och som närmast påminner om den sedvanliga skaran gäster i en dussintalkshow på TV. Jag har nämligen blivit utvald att delta i en »särskild författardelegation«,

som i övrigt visar sig bestå av de excentriska publikfavoriterna Jan Siebelink, Rosita Steenbeek och den egensinnigt ortodoxe prästen Antoine Bodar. Vi har valts ut av en eller annan för mig okänd »humanitär organisation« vid namn UCP. Nej, jag vet inte heller varför de har bjudit in mig.

Tanken är att vi ska avlägga ett besök i Israel och de ockuperade områdena för att under sakkunnig ledning bilda oss en uppfattning om den politiska situationen. Huh? Med de här typerna? Vi utgör, om något alls, en tämligen »romantisk-dekadent« klick, som utan tvekan hör bättre hemma i Gustave Flauberts liderliga och förtrollande *Voyage en Orient* än i Osloavtalets och Förenta Nationernas resolutioner om de palestinska områdenas autonomi.

Och en annan egendomlig sak: det är mitt i natten, vintern har kommit, men ute, där taxibilarna står, är det ljummet, dadelpalmerna vinkar mot stjärnorna och bougainvillean blommar.

Vi kliver in i en väntande minibuss (max 16 personer) av det oförstörbara tyska märket Mercedes-Benz och åker en stund senare på en enastående vacker och gudsförgäven motorväg genom det sovande gamla landet. Överallt anar jag tecken. Kanske beror det på de hebreiska vägskyltarna, som över hela körbanans bredd anger att det här är vägen till Jerusalem. En knapp timmes biltur från Tel Avivs flygplats. Och med plirande nattögon låter jag blicken vandra över sandlandskapet på andra sidan rutan

för att se om jag kan få syn på någon gammal domedagsprofet eller någon vilsen Messias. Man vet ju aldrig.

Innan jag gav mig av hade jag förstås gruvat mig alldeles förskräckligt för att åka. Den vanliga dödsångesten. Och människoångesten. Men nu när det inte finns någon återvändo, låter jag mig ändå roas av denna hastigt och lustigt företagna pilgrimsfärd till Heliga landet. Jag befinner mig på en ytterst tätbeskriven jordlapp och hyser därvidlag inga illusioner om att jag har någonting att tillfoga. Där sitter jag alltså, i en minibuss tillsammans med några slumpvisa representanter för den nederländska litteraturen, och därtill en präst som har gått i lära hos självaste Gerard Reve. Det här kan inte bli annat än roligt, även om jag inser att vissa eller kanske rentav samtliga av mina reskamrater bär Herren i sitt hjärta, måhända påbjuder artigheten att jag då och då döljer mitt skratt bakom handen. Gud färdas med oss, liksom fullmånen i minibussens rutor.

Det är de mörka dagarna före jul, och vi ska övernatta i Betlehem. Det ligger i det palestinska området. På andra sidan gränsen.

Den där gränsen, visar det sig när vi kommer fram, är en nio meter hög mur. Från den ena gatan till den andra står den plötsligt bara där. *Bam!* Mitt i bebyggelsen. Grå betongplattor, kända inslag i fängelsearkitekturen. Den som bygger något sådant, vill aldrig mer behöva se det som finns där bakom. Den utilistiska formgivningen skär

sig ordentligt mot det bibliska landskapet. För att här kunna drömma om Jesusbarnet och oxen och åsnan och de tre vise männen från Österns länder, så vill det till att man har en livlig fantasi. Vårt hotell heter förresten, som om ingenting stod på, The Bethlehem Star Hotel, och stjärnan ifråga strålar mot oss i svag och smutsig neon. Här låg de alltså, herdarna, vid lägerelden om natten. Och där hörde de änglarna sjunga. Jag försöker orientera mig lite, men än så länge lyckas det inte särskilt bra.

Vår reseledare, palestinska Ghada från Gouda, säger att det är sent och att det är bäst att vi går och lägger oss omedelbart.

Inne på hotellrummet, med den förtroliga kranen som inte går att stänga av och läslampan som bara fungerar om man håller sladden i ett visst läge, ligger jag på sängen och försöker känna mig hemma i det här förlovade landet som så många i så många århundraden har längtat till, och som så många har varit obegripligt villiga att ge sitt blod för (vilket många för övrigt är nog så villiga att göra än i dag). Med blicken fäst på taket lyssnar jag på musik som jag har haft med mig hemifrån: *Bar Kochba*, den »radikala, judiska jazzen« av newyorkaren John Zorn, och *Old Testaments & New Revelations*, melankolisk absurdism av »den förste judiske countrystjärnan« Kinky Friedman and his Texas Jewboys (»*They ain't making Jews like Jesus anymore*«). Men jag har fortfarande svårt att riktigt tro att jag är här. I Heliga landet, de troendes sagoland. Allting är så . . . vanligt. Det kunde lika gärna ha varit ett ho-

tellrum i Emmen eller Terneuzen, som jag blivit inhyst i av någon litteraturvurmande organisation efter att ha läst högt ur mina egna verk.

För att komma mer i stämning läser jag vidare i Edgar Hilsenraths magnum opus *Natt*, en fantastisk skälmroman om förintelsen som jag alltid har lika svårt att lägga ifrån mig, så beroendeframkallande är den här beklämmande överlevnadshistorien. Berättelsen utspelar sig i ett dödsdömt judiskt getto vid floden Dnestr, någonstans i Östeuropas mörka avkrokar, där gränserna förändrades efter varje krig, tills ingen längre visste vem som hörde hemma i vilket land. Huvudpersonen är en man, Ranek, som dag ut och dag in försöker överleva i en livsfientlig miljö, vilket han lyckas med, eller så verkar det åtminstone, eftersom han finner sig tillrätta i den där livsfientligheten, och det gör även jag som läsare efter ett tag. Att acceptera det hopplösa och se till att göra det bästa av det, det känns bekant på något vis.

Tillsammans med Ranek driver jag omkring i den där sönderbombade, officiellt övergivna staden, där en omfattande skuggekonomi har uppstått. Jag sover skavfötters i överfulla natthärbärgen i ett av de sista husen som fortfarande står upprätt, rotar runt bland matrester och vickar loss en guld tand ur munnen på en döende som ändå inte har någon nytta av den längre. Moral uppstår först när man har ett val, när ens veka lekamen befinner sig i trygghet. Det är en lyx som man måste kunna unna sig.

Jag somnar med kinden mot boksidorna, för att nästa

morgon vakna till med ett ryck av de islamitiska böneutroparna som genom högtalare bräker sina ilska fraser över Betlehems alla herdar. Herregud, börjar de redan så här dags? I mörkret famlar jag efter mobiltelefonen för att se vad klockan är. Jag har en känsla av att mina reskamrater också har predikats vakna av de islamitiska högtalarna. Genom väggarna hör jag ledningarna brusa och toaletterna spola i rummen intill, som ett sekulärt och fysiskt svar på den trosivrande muezzinen.

Var sparsam med vattnet, rika turist, varnar dekalerna från den palestinska myndigheten som sitter fastklistrade överallt inne i badrummet. Vi är omringade av öknar av sand och av människor. Liv, säger dekalerna, är ingen självklarhet här. Innan man vet ordet av är man död.

På väg till frukostsalen möter jag en grupp katolska japaner i korridoren, pilgrimer på väg till Födelsekyrkan, som fnittrande av upphetsning kontrollerar att alla är där. Och jo, alla är faktiskt där!

I min egen grupp anar jag också en viss upphetsning över den geografiska närheten till den smorda platsen, den plats, inflikar jag för otrogna läsare, där Guds son, människosonen, av sin moder lades på en bädd av halm den första julnatten, som ett djur bland djur, en skapelse bland skapelser. Så måste de stora korsfararna – Gottfrid av Bouillon, Rikard Lejonhjärta, Ludvig den helige – ha känt sig när de under den mörka medeltiden använde eld och svärd för att »befria« konungariket Jerusalem från

judar och muselmaner. Det existerar, fantastiskt, ordet har blivit sten. Äntligen. Äntligen hemma. De hade fått läsa om det så ofta i Bibeln, och plötsligt var de framme (precis som de japanska turisterna och vi). Det var här allting började, den där idén. Här, på denna mark, uppstod Herren för oss alla. »Vare sig man vill det eller inte«, säger Antoine Bodar snipigt.

Som du vill, tänker jag, för att slippa diskutera saken. Det lär inte vara sista gången som jag befinner mig i minoritet här, på *God's own pissing ground*, för att uttrycka det så.

Medan japanerna glatt ger sig av på vällfärd, samlas vår grupp för överläggningar. Vi är inte här för nöjes skull, meddelar vår reseledare Ghada Zeidan. I egenskap av till Sydholland fördriven palestinska har hon ett uppdrag: att visa oss, fäderneslandets intet ont anande hedersmedborgare, den fruktansvärda verkligheten i de ockuperade områdena. Och för att så många som möjligt ska få ta del och njuta av våra oerfarna erfarenheter kommer ett kamerateam från NCRV att följa med oss för att helt diskret registrera ett och annat. Det här TV-teamet får genast, och föga oväntat, det sista ordet i allt. Om vi skulle kunna göra si eller så, om vi varje kväll skulle kunna läsa högt ur en egen dagbok »inför kameran«. Allt för den goda sakens skull förstås. Vilken goda sak? Jag kommer att tänka på de katolska japanerna som har kommit ända från Honshu eller Hokkaido och som nu i all härlighet och med sneda och fromma ögon tänder ett ljus för Jesus

Kristus, som föddes och dog för vår skull, för att sprida hans redan så rundliga välsignelse. Vill någon göra det, så är det upp till honom själv. Vems ärenden kommer vi att gå? Vems eller vilkas åsna blir vi? Oberoende författare ser vi oss som, delegerade av Litteraturen själv, men förmodligen har vi blivit utvalda för vår enfalds skull – nyttiga idioter i ett propagandakrig som rasar sedan urminnes tider.

Kamerateamets närvaro har fått mig att dra öronen åt mig. Även mig själv börjar jag misstro. Vad som först framstod som en absurditet (»Hur jag, Jan Siebelink, Rosita Steenbeek och Antoine Bodar en jul hamnade i Betlehem«), ter sig nu som något avsiktligt. Något som har slagits fast på förhand i en eller annan plan, som har förutbestämts av propagandagudarna till förmån för en viss insikt, en process som kommer att förevisas av NCRV och visas som sedelärande exempel för folket. (»Hur fjällen föll från dessa författares ögon.«) Hur kunde jag inlåta mig med det här? Mina kunskaper om området, och mina sympatier mot bakgrund av dem, tycks huvudsakligen vara baserade på Gamla Testamentet och andra världskriget, efter vars slut alla stod på judarnas sida – till och med tyskarna nuförtiden.

Organisationen som har bjudit hit oss heter United Civilians for Peace. Propalestinsk? Ja, det hävdar man i sionistiska kretsar. »United Christians for Palestine«, fråser de där. Men de säger också: antisionism = antisemitism. Eller med andra ord: den som inte är med oss, är en anti-

semit. Hm. Med en sådan inställning måste man vara *väldigt* övertygad om att man har rätt. Själv säger sig UCP vara bräddfyllt av goda avsikter. Det är en paraplyorganisation för humanitära organisationer som Pax Christi, Oxfam Novib och några till, som självklart också bara har goda avsikter. Goda avsikter i kvadrat, och lite Gud som lök på laxen.

Här står alla på den goda sidan, det är helt uppenbart. I århundraden, om så krävs. Fast de andra gör inte det än. Det är det som är kruxet. Alla vet det redan, utom de andra. Här, på denna bloddränkta mark, pågår en bitter strid mellan det goda och det goda. De här trakterna inbjuder tydligen till att – om så med eld och svärd – sprida den rätta ståndpunkten. Och om vi då tillfogar vår egen goda sida, då blir det trots allt oerhört många goda sidor av den här *an sich* dåliga saken.

Det enda vi kan tillföra är vår egen enfald. Där alla redan vet allt, finns det säkert behov av lite uppfriskande ovetskap.